

ÇOCUĞUNUZ VE GELİŞİMİ

GİRİŞ

Çocuğun ilk 6 yılı, bireyin gelişiminin temel taşlarını oluşturması, kişilik özelliklerinin, temel bilgi ve becerilerin bu erken gelişim yıllarında kazanılması nedeniyle büyük önem taşır. Bu önemli yıllarda çocuklar kendilerine sevgi gösteren, uyarıcı bir çevre ve kendini gerçekleştirmesini sağlayan ebeveynlere ihtiyaç duyarlar. Bu dönemde anne ve babaların çocuğun gelişimine katkıda bulunabilmesi için, çocuğunu iyi tanıması ve doğru gözlemler yapabilmesi gereklidir. Ebeveynler bu gözlemleri değerlendirebilmek için de çocuklarının içinde bulunduğu yaş döneminin özelliklerini iyi bilmelidirler.

İşte bu nedenle bu ayki konumuzu gelişim dönemi özelliklerine ayırdık.

Sizlere faydalı olması dileğiyle.

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA SERVİSİ

4 YAŞ GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

4 yaş çocuğu isteklerinin anında yerine getirilmemesini anlayışla karşılamayı öğrenmeye başlar. O artık kendi dışındaki dünyanın kuralları olduğunu ve başkalarının hak ve istekleri olduğunu görür ve beklemeyi öğrenir. Buradaki temel ilke, çocuğun isteklerinin bazılarına er geç kavuşacağına inanmasıdır.

Bu dönemde çocuk kendisi ile oynayacak bir ya da iki arkadaşını seçmeye başlar. Önceleri seçtiği oyun arkadaşları her iki cinsten olabilir. Ancak okula girmeye hazırlandığı sırada çocuk, oyun arkadaşlarını kendi cinsinden seçmeye özen gösterir. Çünkü sosyal baskı nedeniyle kendi cinsine uygun oyunlar oynamayı öğrenmelidir.

4 yaş çocuğu hareketlidir. O enerjik olan tırmanma, sıçrama, atlama, hızla bisiklet sürme ve takla atma gibi tüm bedensel etkinlikleri sever. Parmak uçlarında oldukça dengelidir. Merdivenleri tek başına yardımsız ve ayak değiştirerek tırmanır. Eğer yardım edilirse uzun bir merdivenden ayak değiştirerek inebilir.

4-5 yaş arası çocuğa, ayaklarını birleştirerek zıplama, bir ayağından ötekine sıçrayarak geçme, ip atlama, duruş değiştirme(ayakta durma, oturma, çömelme vb.)düz yürüme, içi suyla

dolu olan bir kabı taşıma ve top atıp tutma öğretilir. Ayrıca, öğretilirse bu yaşta basit müzik aletlerini çalmayı da başarabilirler.

- ⊗ Kilo almaya ve boyu uzamaya devam eder Boyda 5-6cm.lik; kiloda1,5-2.kg.lık bir artış gösterir.
- ⊗ Hareketlerindeki koordinasyon artar.
- ⊗ Fazla yardım görmeden elbiselerini kendi kendine giyebilir. Elini yüzünü yıkayabilir, saçını tarayabilir yemeğini dökmeden kendisi yiyebilir, suyunu kendisi koyabilir. Tuvalet kendi başına gider, annesine veya bir başka büyüğe haber verir, yanında birisinin olmasını ister.
- ⊗ Çok hareketlidir. Bir yerden diğerine hızla gider gelir. Yaptığı her işte hız ve hareket vardır, hareket etmeden duramaz.
- ⊗ Bir şeylere başlar ama her zaman başladığını bitiremeyebilir
- ⊗ Üç tekerlekli bisiklete binebilir. Top atar, atılan topu kucağında tutar. Tahta bloklarla, Legolarla yapılar kurar, bunları oyununda kullanır.
- ⊗ Diğer çocuklarla oynar, bu süreçte bir problemle karşılaştığında sürekli kendini savunur ve korur.
- ⊗ Kavgaları kısa sürer.
- ⊗ Resimleri özenle çizmeye çalışır. Ancak yetişkinler bu resimlerin ne olduğunu kolayca anlayamaz. Küçük makasla düz bir hat üzerinde kâğıt kesmeye çalışır, kalem tutabilir, kâğıt katlayabilir.
- ⊗ İnsan resmini bir baş ve ona bağlı olarak çıkan iki çizgi ile belirterek çizer. Beden bu çizimde yer almaz.
- ⊗ Eksik çizilmiş resimlerin bir-iki eksiğini görebilir.
- ⊗ Üçgen ve kare şekillerini kabaca çizebilir. Artı ve çarpı şekillerini çizebilir.
- ⊗ Çok konuşur. Olayları abartarak, hayal ettiği gibi anlatabilir. Hayalinde yarattığı kişilerle konuşabilir.
- ⊗ Yetişkinlerden duyduğu, gördüğü iyi-kötü her şeyi taklit eder.
- ⊗ Heceleri bir araya getirerek anlamsız sözcükler üretmekten hoşlanır.
- ⊗ "Neden? Nasıl? Niçin?" gibi ayrıntılı açıklama isteyen sorular sorar.

- ⊗ Renkleri ayırt eder.
- ⊗ Objeleri 4 e kadar sayabilir. Az-çok kavramı gelişmeye başlar.
- ⊗ Büyük küçük kavramları gelişmiştir. Ancak "orta" ölçüyü ayırt edemez.
- ⊗ Dikkat süresi biraz daha uzar; bir yerde on beş- yirmi dakikadan fazla kaldığında sıkılabilir. Sevdiği, ilgilendiği etkinliklerde dikkat süresi artabilir.
- ⊗ Toplum içinde bazen olumlu, bazen olumsuz davranabilir. Oyun kurallarına uymaya çalışır, yaşlılarıyla grup oyunlarına katılabilir.
- ⊗ Hem bedeniyle hem de sözle saldırganlık yapabilir. Oyuncaklarını düzenli kullanmayabilir.
- ⊗ Masal dinlemeyi, kitaba bakmayı ve kitabın sayfalarını çevirmeyi sever.

5 YAŞ GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

İlk çocukluk evresinin düğüm noktasını, aile ve çocuk için "altın yaş" olarak nitelendirilen 5 yaş oluşturur. Daha bilgili ve olgun bir birey görünümünde olan 5 yaş çocuğu, çevresine karşı dostça bir yaklaşım içindedir. En belirgin özellikleri arasında, yeterli ve dengeli oluşu gelmektedir. 5 yaşındaki çocuk, yeteneklerinden en iyi biçimde yararlanmak ister.

Kısaca bu üstün özellikleri ile 5 yaş çocuğu, yüksek derecede toplumsallaşmış bir birey görünümündedir.

4 yaş çocuğu yarım bırakılan bir şeye karşı duyarsızken 5 yaş çocuğu başladığını bitirmeyi sever, artık daha çabuk karar verir. Kas hâkimiyeti gelişmiştir, düzenli cümleleriyle ailesine, okula ve topluma uyumu belirgin bir biçimde artmıştır. Ne kendisi ne çevresiyle çelişki halindedir. Kritik durumlarda soğukkanlı olmayı başarır.

Kısaca 5 yaşındaki çocukta, motor dengenin, düşüncenin, bireysel-toplumsal ilişkilerin, benlik kavramının; evde, okulda ve toplum içinde uyumun daha belirli olduğu görülür.

- ⊗ Bedenini kontrollü biçimde yönetip, kullanabilir. Oyun oynadığı yerde uzun süre kalabilir. Bir oyun başlattığında, aynı oyunu sürdürebilir.
- ⊗ Oturmaktan hoşlanmaz, eğilip doğrularak, durmadan hareket eder. Genellikle çömelerek oyun oynamayı tercih eder.
- ⊗ Çizgilerle belirli bir şeklin içini boyar, kare ve üçgen çizebilir.
- ⊗ Hep konuşmak ister. Yetişkinler gibi uzun cümleler kurmaya çalışır, bilgisini arttırmak için sorular sorar. Örneğin; " Bu şey nasıl çalışır? Bu niçin böyledir?" gibi.

- ⊗ Sözlü olarak ayrıntılı bilgi verir. Dilbilgisi kurallarına uygun konuşur. Olayları ve masalları, konuların sırasını bozmadan anlatabilir.
- ⊗ Evcilik oyunlarında gerçek yaşamı yansıtan konuları işler. Anne olur, yemek pişirir, ev süpürür, baba olur, işe gider vb.
- ⊗ Bir resme bakarak çizmeye, aynı şeyleri kendi kâğıdına aktarmaya çalışır.
- ⊗ Söylemek istediğini dile getirmeden önce düşünür, sonra söyler. Hayalle gerçeği birbirinden ayırabilir. Gerçek olaylarla daha çok ilgilenir.
- ⊗ Bu yaşın en belirgin özelliklerinden biri, toplumun isteklerine uygun davranmaktır. Günlük yaşamı canlı biçimde oyununa aktarır.
- ⊗ Yönlendirilmekten, eğitilip öğretilmekten hoşlanır. Her şey için izin ister. "Şunu yapabilir miyim?, Arkadaşlarıma bir şey sorabilir miyim?" gibi sorular sorar.
- ⊗ Grup oyunlarını tercih eder. Küçükleri korur. Oyunları şaka ve sürprizlerle doludur. Açık hava oyunlarında, ev içi oyunlardan daha başarılıdır.
- ⊗ Yetişkinlerden veya kendinden küçüklerden çok, yaşıtlarıyla birlikte olmaktan hoşlanır. Çok yorulduğunda saldırgan davranabilir ve kolayca ağlayabilir.
- ⊗ Müziğe uyarak oynar. İp atlamaya çalışır.
- ⊗ İki tekerlekli bisiklete binmeyi ister.
- ⊗ Dikkatlidir. Kendi kendini eleştirir fakat kendine güveni de vardır.
- ⊗ Söylenenlere inanır. Hafızası çok güçlüdür.
- ⊗ Yaptığı işin görülüp beğenilmesini ister.
- ⊗ Benlik kavramı iyice gelişmiştir. Özdeşleşmek üzere seçtiği birey gibi hareket etmeye özen gösterir.
- ⊗ Büyüklük ve küçüklük kavramlarından sonra "orta", "yarım" ve "ikisi arası" kavramlarında da gelişme görülür.
- ⊗ İnsan resmini, baş, bacaklar ve ayaklar olarak çizer.
- ⊗ Beş yaşındaki çocuklar duygusal yönden oldukça dengeli görünseler de zaman zaman karanlıktan, kaybolmaktan vb. korkabilirler. Neden korktuklarını anlatmakta güçlük çekebilirler.

6 YAŞ GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

6 yaşına rastlayan son çocukluk döneminin başlarında dengesiz ve olumsuz bir gelişim dikkatimizi çeker.

Son çocukluk döneminde çocuk; motor ve dil gelişimi açısından büyük aşamalar kaydetmiş ve dengenin gelişmesi sonucu hızlı yürüyebilen, futbol oynayabilen, göz-el becerisinin gelişmesi sonucu da iki elini bağımsız olarak kullanabilen bir birey haline gelmiştir.

6 yaş çocuğu değişmekte olan bir çocuktur. Anneler, çocuklarındaki bu ani değişiklikleri: "Bu çocuğa ne oldu, bilmiyorum, çok değişti" şeklindeki sözcükleri ile dile getirirler.

6 yaşındaki çocuk, tembel ve kararsız bir görünümdeydir. Çocuk bir kez daha 2,5 yaşında yaşamış olduğu karar verme güçlüklerine uğrar, yine bir şeyin olumlu ve olumsuz iki yüzü arasında hızla gelip gider.

Bu dönemde çocuğun küçük kasları oldukça gelişmiş olduğundan, diğer yaşlara oranla el işlerinde daha beceriklidir. Kesip yapıştırır, boya yapar, resim yapar, tüm araç ve gereçleri iyi kullanır.

Sözcük dağarcığı 6 yaşına kadar yaklaşık 10.000 sözcüğe kadar ulaşır.

Oyunlarda ve ilgi alanlarında kız ve erkek çocukları arasında, farklılık izlenir. Her ikisi de, sürekli, yeni şeyler denemek ister; yeni oyunlar bulur ve uygular; birçok hayali rollere girer. Grup oyunlarından çok hoşlanır. Bazı sorumluluklar yüklenir, söylenenleri dikkatle dinler, dikkat süresi uzar. Kendisiyle gerçek nitelikte eğitim uygulamaları yapılacak bir çağa gelmiştir.

- ⊗ Süt dişleri değişmeye başlar.
- ⊗ Bulaşıcı hastalıklara karşı duyarlılık artar.
- ⊗ Koşmak, kaymak, müzik eşliğinde dans etmek ve şarkı söylemekten hoşlanır.
- ⊗ Kendi kendine giyinip soyunabilir ve tuvaletini yapabilir.
- ⊗ Hırsızdan, cadılardan, hayaletlerden vb. korkar, duyduğu öykülerden veya seyrettiği filmlerden etkilenebilir.
- ⊗ Düşünce açısından realisttir, sık sık "Doğru mu?" sorusunu sorar.
- ⊗ Ev içi ve dışı etkinliklerde çok canlıdır.
- ⊗ El becerisinin ona sağlayabileceği olanakları keşfetmiştir. Bloklarla çeşitli yapılar yapar ve oyunlarında bunları kullanır.
- ⊗ El işi çalışmalarını severek yapar. Rahatlıkla keser; yapıştırır; katlar ve şekil verebilir.
- ⊗ Oyunlarda kız-erkek ayrımı net olarak görülmeye başlar. Grup oyunlarına istek artmıştır.
- ⊗ Çizgileri daha gerçekçidir. Bir insan resmini, baş, gövde, kollar ve bacaklarını belirterek çizebilir.

- Ⓢ Şekilleri tanıır eşleştirebilir. Harfleri kopya edebilir; adını yazabilir.
- Ⓢ Kitapta resim boyamayı ve resim yapmayı sever.
- Ⓢ Kelime hazinesi ilköğretim için gerekli görülen zenginliğe ulaşmıştır.
- Ⓢ Kendi görüş açısından sağ ve sol tarafını ayırt edebilir; ancak, diğer bir kişinin sağ ve sol kolunu göstermekte güçlük çekebilir.
- Ⓢ Basit alış verişleri rahatlıkla yapabilir; paraları tanıyabilir.
- Ⓢ Bencil ve kavgacı olabilir. Bir şeye kızdığı zaman onun sorumlusu olarak annesini görür ve annesine kötü davranabilir.
- Ⓢ Her şeyin "hepsini" ister, paylaşmaktan kaçınır. Her şeyin istediği anda ve istediği biçimde olmasını gerçekleştirmesini bekler. Fırtınalı ve duygusal bir yaştadır.
- Ⓢ Suçlanmak ve eleştirilmek istemez, kendine verilen cezalara tepki gösterebilir.
- Ⓢ Öğrenmeye isteklidir ve okuldaki eğitim ona öğrenme ve kendisini geliştirme fırsatı verir.

Her çocuğun kalıtsal ve çevresel verileri farklıdır. Ancak, bir çocuğun büyümesini yakından izlemek ve sorunlarını zaman geçirmeden saptamak için büyüme ile ilgili ölçütlere gerek vardır. Çocuğun gelişmesinde görülen genel standartlardan sapma ya da farklılıklar, çocuk açısından mutlak daha iyi ya da daha kötü olarak nitelendirilmemelidir. Çocuğun çeşitli alanlardaki gelişmesi kendi bünyesi içinde bile birbirinden ayrı zamanlarda hızlanıp, yavaşlayabilir. Hangi yaşta olursa olsun, her çocuğun kendine özgü, bir büyüme ve gelişme biçimi, gelişme temposu vardır. 4-6 yaş arasındaki çocukların gelişim dönemleri konulu bu bültende belirtilen değerler ortalama değerlerdir, her çocukta aynı seviyede gözlemlenmeyebilir.

KAYNAKÇA

- * NAVARO, L. Beni Duyuyor Musun?, Ya-Pa yayınları
- * OKTAY, A. Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem, Epsilon
- * YAVUZER, H., Çocuk Psikolojisi , Remzi Kitabevi
- * YAVUZER, H., Çocuğu Tanımak ve Anlamak, Remzi Kitabevi
- * <http://www.tavsiyeediyorum.com>